

PROGRAM EDUKACJI PACJENTA - JAK SKUTECZNIE I BEZPIECZNIE STOSOWAĆ LEKI

Temat:

Jak skutecznie i bezpiecznie stosować leki.

Cel ogólny:

Omówienie sposobów i metod skutecznego i bezpiecznego podawania leków.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie świadomości odbiorców na temat działania leków na organizm oraz proces leczenia
- Przekazanie informacji dotyczącej przechowywania leków oraz ewentualnych niezgodności
- Omówienie dróg podania leków
- Omówienie zasad przygotowania i podania leków z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa

Prowadzący:

- Pielęgniarki

Odbiorcy/uczestnicy:

- Odbiorcami są Pacjenci oraz ich Rodziny Powiatowego Szpitala im. doktora Kazimierza Hołogi w Nowym Tomyślu.

Miejsce:

- Sala seminaryjna/biblioteka, sala chorych/świetlica

Czas trwania zajęć:

- 30-40 minut

Metody i techniki:

- Wykład
- Instruktarz
- Dyskusja

Plan zajęć edukacyjnych:

- Przywitanie odbiorców oraz przedstawienie wykładowcy

- Przedstawienie i podanie tematu, celów programu edukacji
- Wprowadzenie do tematyki edukacji
- Omówienie treści
- Pytania od odbiorców
- Podsumowanie i weryfikacja końcowa – odpowiedzi na pytania.
- Literatura

Treść wykładu:

1. Dlaczego warto stosować się do zaleceń farmakoterapii
2. Zasada regularności
3. Rodzaje dróg podawania leków oraz postaci leku
4. Pacjent małoletni i pełnoletni – przechowywanie leków oraz bezpieczne przygotowanie i podanie
5. Zasada kontroli (nadzór przyjmowanych leków)
6. Po czym poznać działanie leków (pożądany efekt oraz objawy uboczne)
7. Kiedy nie należy przyjąć leku i skonsultować się z lekarzem/pielęgniarką?

REALIZACJA:

1. Dlaczego warto stosować się do zaleceń farmakoterapii?

Zdrowie według Światowej Organizacji Zdrowia to „całkowity fizyczny, psychiczny i społeczny dobrostan człowieka, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności.”

Na zdrowie wpływa wiele wykładników, m.in. odżywianie, nawyki związane z funkcjonowaniem dobowym np., czas na aktywność oraz czas na odpoczynek (rytm dobowy), stosowanie używek czy czynniki biologiczne które mogą być niezależne od stylu życia (np. czynnik genetyczny, dziedziczenie zaburzeń, schorzeń).

W utrzymaniu zdrowia ważna jest m.in. profilaktyka, mająca na celu zapobieganie chorobom poprzez wczesne wykrycie ewentualnych schorzeń, ale też przez suplementację mającą na celu wzmocnienie organizmu człowieka.

W przypadku utraty zdrowia jednym z elementów pomagającym przywrócić zdrowie jest farmakoterapia. Jednak by farmakoterapia przyniosła oczekiwany rezultat musi być stosowana regularnie i wg zaleceń lekarza.

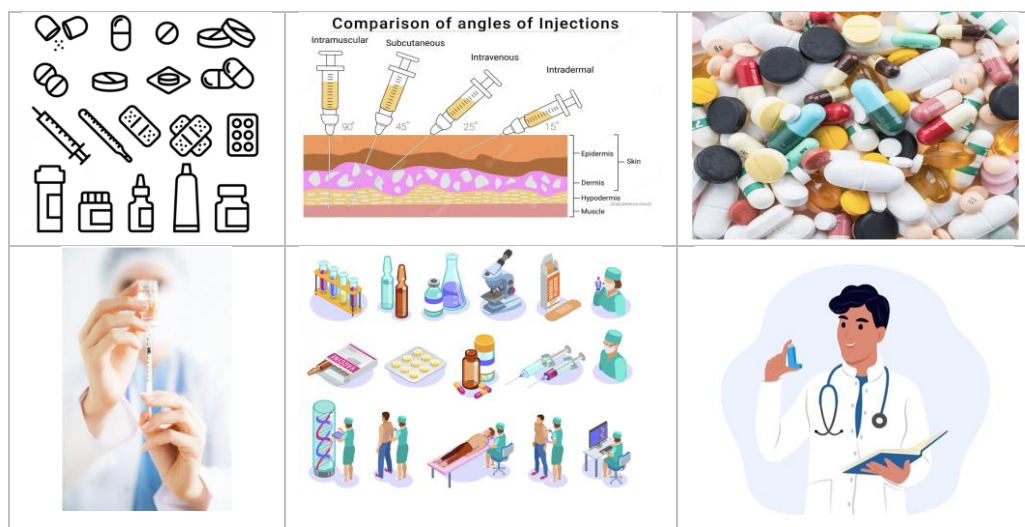
2. Zasada regularności.

Zasada regularności dotyczy przede wszystkim:

- czasu trwania leczenia (określa ten czas lekarz, np. 3 dni, 7 dni i więcej)
- pory oraz godzin przyjmowania leków (np. R (rano), P (południe), W (wieczór), np., 7h00, 14h00, 21h00 – lub inne określone godziny)
- ilości dawki jaka może być przyjęta w czasie 24 godzin w tym dawka maksymalna i minimalna
- systematyczność, nieopuszczanie dawek leku
- unikanie używek.

3. Rodzaje dróg podawania leków oraz postaci leku.

I. Droga podania donaczyniowa:

- wstrzyknięcie: dożylnie, dotętnicze, dosercowe.

II. Droga podania pozanaczyniowa:

- wstrzyknięcie: domięśniowe, podskórne
- przez przewód pokarmowy: doustnie, doodbytniczo, podjęzykowo, dopoliczkowo
- przez drogi oddechowe: inhalacja
- błony śluzowe: do oka, do nosa
- do ucha
- dopochwowo
- domaciczna

- dootrzewnowe.

III. Na skórę (maść, mazidło, żelowe opatrunki, okłady zimne i rozgrzewające).

Biorąc pod uwagę drogi podania leków, ich wchłanianie odbywa się poprzez:

- skórę,
- płuca,
- błony śluzowe (jamy ustnej, nosa, żołądka, jelit, odbytnicy, oskrzeli, dróg rodnych, dróg moczowych),
- tkanki podskórnej i mięśniowej.

Czas działania leku zależy od drogi podania oraz indywidualnie od metabolizmu danego człowieka. Najszybciej zadziała lek podany drogą dożylną oraz przez błony śluzowe – jest to efekt zazwyczaj natychmiastowy.

Po podaniu doustnym (np. niesterydowy lek przeciwbólowy) średnio efekt działania może rozpocząć się po 30 minutach.

Postać leków:

- leki stałe i płynne: tabletki, kapsułki, czopki, ampułki, proszek w tym do sporządzenia zawiesiny, maści, roztwory, krople (do nosa, oka, ucha), globulki, granulat, pastylki, drażetki.

4. Pacjent małoletni i pełnoletni – przechowywanie leków oraz bezpieczne przygotowanie i podanie.

UWAGA!

Leki należy przechowywać w niedostępnym miejscu dla dzieci oraz osób mających myśli rezygnacyjne czy zamiary samobójcze!

- leki powinny być przechowywane w oryginalnych opakowaniach
- suche miejsce z dala od słońca, w temperaturze pokojowej lub jeśli jest to konieczne w lodówce (informacja o temperaturze przechowywania umieszczona jest zawsze na opakowaniu leku lub na ulotce)
- opakowania powinny być czytelne, w przypadku trudności w przeczytaniu nazwy leku, dawki, drogi podania, daty ważności – lek nie powinien być spożywany!
- nie należy odcinać opakowań leków (np. jeśli jest listko z lekami – odcięcie może spowodować nieczytelność nazwy, dawki leków czy daty ważności)
- leków bez zaznaczonej podziałki nie można przepoławiać
- leków w kapsułkach nie należy otwierać i wysypywać proszku, chyba, że producent dopuszcza taką ewentualność
- leki należy popijać wodą ok 150-200 ml. (takie napoje jak np., cola, mleko, kawa, sok mogą zakłócić odpowiednie wchłanianie się leków lub wchodzić z nimi w niepożądane reakcje).

- istotna jest zasada trzykrotnego sprawdzenia leku przed podaniem: gdy lek jest wyjmowany z miejsca przechowywania, gdy jest przygotowywany, gdy jest podawany.

Ważne: lek jest bezpieczny i działa zgodnie z przeznaczeniem wówczas, gdy podany jest w sposób właściwy, zgodnie z zaleceniem lekarza oraz producenta leku.

Dobór postaci leku oraz dawki do danej grupy wiekowej jest kluczowy w powodzeniu farmakoterapii. Istotny wpływ na skuteczność ma również ewentualny komfort przyjęcia leku (płynna, zawiesina, proszek, tabletki, drażetki, kapsułki, pastylki), szybkość i łatwość przygotowania danego preparatu. Smakowe walory mają znaczący wpływ na chęć przyjmowania leków w szczególności u małych i starszych dzieci.

Podzielność leków oraz możliwość precyzyjnego odmierzania dawki np. w przypadku leków w postaci płynnej jest bardzo istotna. Producenci leków często do swojego produktu zamieszczają odpowiednią miarkę (skalowane łyżeczki), strzykawki czy kieliszki. Dobór czym zostanie podany lek może być też uzależniony od wieku pacjenta.

5. Zasada kontroli (nadzór przyjmowanych leków).

- Kontrola przyjmowania leków istotna jest w stosunku do osób:
 - dzieci
 - z zaburzeniami psychicznymi i z zakresu OUN
 - niewspółpracującymi
 - przejawiających agresję.
- Kontrola polega m.in. na sprawdzeniu czy lek został połyknięty i czy leki nie są gromadzone.

6. Po czym poznać działanie leków (pożądany efekt oraz objawy uboczne).

a) Pożądany efekt działania:

- objawy zmniejszają się (np., kaszel, gorączka, ból, duszność, wysypka)
- osoba przyjmująca dany lek, jego rodzina, zespół leczniczo-terapeutyczny może zauważyć m.in., że osoba jest:
 - bardziej aktywna
 - zaczyna mieć lepszą koncentrację
 - zaczyna czuć siłę do działania
 - następuje poprawa apetytu
 - czuje znaczącą poprawę w odniesieniu do samopoczucia i stanu zdrowia przed zastosowaniem farmakoterapii.

b) Objawy niepożądane

- niepożądane działania leków rozpatrywane są pod względem następujących typów:
 - niepożądane działania leków typu A – zależne od dawki
 - niepożądane działania leków typu B – niezależne od dawki
 - niepożądane działania leków typu C – zależne od długotrwałego stosowania
 - niepożądane działania leków typu D – opóźnione w czasie
 - niepożądane działania leków typu E – wywołane odstawieniem leku
 - niepożądane działania leków typu F – brak skuteczności terapii.
- objawy niepożądane mogą stanowić zagrożenie zdrowia i życia

- w razie wystąpienia objawów niepożądanych należy niezwłocznie powiadomić lekarza prowadzącego i/lub zgłosić się na pomoc doraźną, najbliższą izbę przyjęć szpitala
- objawy niepożądane mogą występować w różnym nasileniu od postaci lekkiej do ciężkiej (np., wysypka, duszność, obrzęk, wymioty, biegunka, utrata masy ciała/wzrost masy ciała, nagłe zatrzymanie krążenia i wiele innych)
- do objawów niepożądanych zagrażających życiu m.in. można zaliczyć: nagłe zatrzymanie krążenia, wstrząs anafilaktyczny, duszność, wysoka temperatura przekraczająca 40 stopni, drgawki, obrzęk Quinckego, zespół Nicolau, zespół Hoigne.
- na ciężkość objawów niepożądanych ma wpływ wiek osoby przyjmującej, droga podania leku, współchorobowość, wady rozwojowe.

7. Kiedy nie należy przyjąć leku i skonsultować się z lekarzem/pielęgniarką?

Leku nie powinno się przyjmować, gdy:

- nieczytelna jest nazwa leku
- nieczytelna jest data ważności leku
- nieczytelna jest dawka leku
- gdy widoczne są zmiany w kolorze, konsystencji leku (np. zmiana koloru, występują plamki, zmętnienia, zanieczyszczenia)
- gdy wyczuwalna jest zmiana zapachu leku
- gdy lek jest nieprawidłowo przechowywany
- gdy minął termin ważności leku
- gdy jest nadwrażliwość, podejrzenie alergii na daną substancję leczniczą i/lub pomocniczą.

Podsumowanie i weryfikacja końcowa – odpowiedzi na pytania.

Istotne jest przestrzeganie zasad bezpieczeństwa na etapie przechowywania, przygotowania oraz podania leku.

Po przyjęciu leku ważna jest obserwacja pacjenta, osoby przyjmującej lek pod względem jego samopoczucia i ewentualnych objawów niepożądanych.

Pytania:

1. Proszę wymienić drogi podania leków.
2. Proszę wymienić pod jakim względem rozpatrywane są objawy uboczne leków (typ A-F).
3. Jakie są zasady bezpiecznego przygotowania i podania leków?
4. Kiedy nie należy podać/zażyć leku?

Literatura:

1. Korbut R., Farmakologia, repetytorium., PZWL Warszawa 2022.
2. Mutschler E., Geisslinger G., Ruth P., Farmakologia z elementami toksykologii. Farmakologia ogólna i kliniczna, toksykologia, Tom 1 i 2., MedPharm 2020.
3. Źródło zdjęć:
<https://pl.freepik.com/search?format=search&query=tabletki>

Autor programu:

mgr pielęgniarstwa, spec. piel. pediatrycznego Agnieszka Patrzała.